

Charakterystyka pakietu regulacyjnego 2009 dla sektora komunikacji elektronicznej

Franciszek Kamiński

W artykule omówiono zmiany, które nastąpiły w pakiecie regulacyjnym 2002 w wyniku jego nowelizacji w 2009 r. Szczególną uwagę zwrócono na problematykę regulacyjną powiązaną z nowelizacją dyrektywy ramowej oraz dyrektyw o dostępie i o zezwoleniach

inwestycje, pakiet regulacyjny, regulacja sektorowa, rynek komunikacji elektronicznej, Unia Europejska

Wprowadzenie

Stan rynku komunikacji elektronicznej i skala jego oddziaływania na pozostałe gałęzie gospodarki zależą w znacznym stopniu od otoczenia prawnego, w którym funkcjonują podmioty telekomunikacyjne. Dlatego w badaniach rynkowych należy brać pod uwagę aktualne i przyszłe zasady regulacji sektora komunikacji elektronicznej.

Komisja Europejska stoi na stanowisku [13]^①, że dotychczasowy model regulacji sektorowej *ex ante*, oparty na pakiecie 2002 [1]–[5], zdał egzamin, przyczynił się do rozwoju rynku oraz wzrostu inwestycji w sektorze, przyniósł wymierne korzyści konsumentom przez wzbogacenie ofert usługowych oraz obniżkę cen. Dlatego wskazana jest dalsza kontynuacja polityki sektorowej regulacji konkurencji, z uwzględnieniem nowych wyłaniających się rynków oraz inwestycji infrastrukturalnych. Na podstawie obserwacji zmian zachodzących na rynku, Komisja zaproponowała dokonanie pewnej korekty pakietu [13], [15], tak aby dostosować go zarówno do zmian techniki i rozwoju rynku, jak i do braku konkurencji na niektórych ważnych rynkach oraz niedostatecznej spójności rynku wewnętrznego, co wymaga wyposażenia pakietu w nowe instrumenty regulacyjne. Zdaniem Komisji [13], w tym celu wystarczy znowelizować dyrektywy [1]–[3], będące jądrem pakietu regulacyjnego 2002, aby sprostać potrzebom regulacyjnym, wynikającym z przekształceń rynkowych oraz technicznych, co nie wymaga znaczących zmian w tym pakiecie.

Procedura nowelizacji pakietu regulacyjnego 2002 dobiegła końca. W Dzienniku Urzędowym UE opublikowano akty prawne [6], [7], [14], które zawierają obowiązujące zmiany w dyrektywach [1]–[5]. Znowelizowany pakiet regulacyjny 2002 można określić jako pakiet regulacyjny 2009 dla sektora komunikacji elektronicznej. Po jego przetransponowaniu do prawa krajowego, co ma nastąpić do 25 maja 2011 r., ma on obowiązywać w państwach członkowskich od 26 maja 2011 r. Do pakietu należy też rozporządzenie [14] o ustanowieniu nowego ciała – Organu Europejskich Regulatorów Rynku Łączności Elektronicznej (BEREC^②).

^① Zob. także [9].

^② *The Body of European Regulators for Electronic Communications (BEREC) and the Office.*

W artykule omówiono zmiany, które nastąpiły w pakiecie regulacyjnym 2002 w wyniku jego nowelizacji w 2009 r. Szczególną uwagę zwrócono na problematykę regulacyjną powiązaną z nowelizacją dyrektywy ramowej [1] oraz dyrektyw o dostępie [2] i o zezwoleniach [3].

Pakiet regulacyjny 2009 dla sektora komunikacji elektronicznej – uwagi ogólne

Pakiet regulacyjny 2009 jest znowelizowaną wersją pakietu 2002. Zgodnie z przewidywaniami, pakiet ten nie wprowadza daleko idących zmian w zasadach regulacji sektorowej *ex ante*^①. W dalszym ciągu będą obowiązywać zasady regulacji rynku telekomunikacyjnego, opracowywane i wdrażane „pod rządami” pakietu 2002, z tym że wzmocniono pozycję Komisji w procedurze regulacyjnej, wzbogacono zestaw środków zaradczych o separację funkcjonalną, rozciągnięto zasady regulowanego korzystania z sieci dostępowej operatora o znaczącej pozycji rynkowej (*significant market power* – SMP) na nowe sieci abonenckie (w tym światłowodowe) oraz powołano Organ Europejskich Regulatorów Rynku Łączności Elektronicznej (BEREC) wraz z Biurem Obsługi (w miejsce Grupy Europejskich Regulatorów ERG). Najbardziej istotne zmiany zachodzą w gospodarowaniu częstotliwościami. Ten sektor rynkowy będzie funkcjonował w warunkach zliberalizowanych, z uwzględnieniem zasad neutralności technicznej oraz neutralności usługowej.

W wyniku nowelizacji usunięto z pakietu postanowienia nieaktualne oraz nieodpowiadające zmianom na rynku, jak np. w sprawie obowiązku świadczenia minimalnego zestawu łączy dzierżawionych, a także obowiązku udostępnienia selekcji i preselekcji operatorów. Proces transponowania dyrektyw unijnych w ustawodawstwo państw członkowskich ma zostać ukończony w maju 2011 r.

Wyniki nowelizacji ujęto w trzech dokumentach:

- w rozporządzeniu ustanawiającym Organ Europejskich Regulatorów Rynku Łączności Elektronicznej (BEREC) oraz Urząd [14];
- w dyrektywie zmieniającej dyrektywę ramową, dyrektywę o dostępie i dyrektywę o zezwoleniach [6]^②;
- w dyrektywie zmieniającej dyrektywę o usłudze powszechnej i dyrektywę o ochronie prywatności w komunikacji elektronicznej [7]^③.

BEREC [10], [14]. Zgodnie z przyjętym rozporządzeniem [14], zostaje powołany Organ Europejskich Regulatorów Rynku Łączności Elektronicznej (BEREC), który jest niezależny od Komisji Europejskiej. BEREC już rozpoczął działalność. Będzie on kontynuatorem prac Grupy Europejskich Regulatorów ERG. W jego skład wchodzi przedstawiciele 27 krajowych organów regulacyjnych. Rozporządzenie określa cele, zasady funkcjonowania oraz sposób finansowania tego organu. BEREC ma za zadanie:

- wspomagać Komisję i krajowych regulatorów rynku w wykonywaniu ich obowiązków, unikając przy tym prób ich zastępowania;

^① *Regulacja ex ante* – regulacja wyprzedzająca (zaradcza): regulator rynku komunikacji elektronicznej nakłada środki zaradcze na przedsiębiorstwo wyłącznie na podstawie zajmowania dominującej pozycji na rynku (bez względu na jego postawę wobec innych uczestników rynku). *Regulacja ex post* – regulacja oparta na ogólnym prawie o konkurencji: regulator rynku (urząd ochrony konkurencji) nakłada kary regulacyjne na przedsiębiorstwo dominujące w przypadku naruszenia przez niego zasad uczciwej konkurencji.

^② W dokumentach Komisji określa się tę dyrektywę mianem „Better Regulation” Directive.

^③ W dokumentach Komisji określa się tę dyrektywę mianem „Citizens’ Rights” Directive.

- promować współpracę krajowych regulatorów między sobą oraz z Komisją;
- zapewnić spójne stosowanie we wszystkich państwach członkowskich ram regulacyjnych UE dla sieci i usług komunikacji elektronicznej, a tym samym przyczyniać się do rozwoju rynku wewnętrznego (przy podejmowaniu decyzji regulatorzy krajowi mają obowiązek uwzględniać każdą wątpliwość zgłoszoną przez BEREC lub Komisję Europejską);
- doradzać Parlamentowi Europejskiemu, Radzie i Komisji, na ich wnioski lub z własnej inicjatywy;
- realizować zadania we współpracy z istniejącymi grupami i komitetami, takimi jak Komitet ds. Łączności, Komitet ds. Spektrum Radiowego, Zespół ds. Polityki Spektrum Radiowego.

Dyrektywa zmieniająca [6] precyzuje zadania i uprawnienia Organu Regulatorów BEREC w procedurze regulacyjnej na poziomie Wspólnoty.

Dyrektywa zmieniająca „Lepsze regulacje” [6], [12]. Nowelizacja dyrektywy ramowej [1] oraz dyrektyw szczegółowych o dostępie [2] i zezwoleniach [3] wprowadza istotne zmiany w zarządzaniu widmem częstotliwości radiowych, nakazując przestrzeganie następujących zasad:

- zasady neutralności technicznej,
- zasady neutralności usługowej.

W celu bardziej efektywnego wykorzystania widma częstotliwości zezwolono na powstanie wtórnego rynku częstotliwości.

W innych obszarach tematycznych omawianych dyrektyw dokonano pewnych uzupełnień i korekt, które mają na celu racjonalizację analiz rynku, konsolidację rynku wewnętrznego Wspólnoty, wzmocnienie niezależności i samodzielności regulatora krajowego wobec innych organów władzy państwowej oraz wsparcie konkurencji infrastrukturalnej przez proinwestycyjne ukierunkowanie działalności regulatorów rynku komunikacji elektronicznej. Wiele wprowadzonych zmian jest związanych z tendencją do maksymalnego wykorzystania istniejących zasobów infrastruktury przez wszystkich uczestników rynku komunikacji elektronicznej w zmienionych warunkach rynkowych.

Usługa powszechna [7], [11]. W znowelizowanej dyrektywie o usłudze powszechnej [4], [7] zawarto dodatkowe gwarancje zabezpieczające interes i prawa użytkowników i konsumentów usług komunikacji elektronicznej, akcentując przy tym konieczność zaspokojenia potrzeb osób niepełnosprawnych, w podeszłym wieku i o szczególnych potrzebach. Ta grupa konsumentów powinna mieć zapewniony łatwiejszy dostęp do usług telekomunikacyjnych; w szczególności należy im zapewnić dostęp do służb ratunkowych, równoważny z tym jaki mają inni użytkownicy.

Wzmocnione zostały zapisy chroniące użytkowników i ułatwiające im wybór między konkurującymi dostawcami usług. Użytkownicy powinni mieć zagwarantowany:

- bezpłatny dostęp do numerów alarmowych służb ratunkowych (ogólnoeuropejski numer „112” oraz krajowe numery alarmowe),
- dostęp do bazy informacyjnej numerów telefonicznych (stacjonarnych i komórkowych),
- dostęp do automatów telefonicznych lub innych publicznych punktów dostępowych telefonii głosowej (rozlokowanych na podstawie rozsądnych wskaźników pokrycia geograficznego).

Umowy o świadczenie usług łączności elektronicznej powinny w jasnej, zrozumiałej i łatwo dostępnej formie określać wszelkie warunki ograniczające dostęp do usług i aplikacji (np. do usług VoIP przez telefony komórkowe, które często są blokowane przez operatorów).

Prawo stanowi, że:

- Użytkownik ma prawo do informacji o cenach i stawkach opłat, o okresie obowiązywania umowy, rodzajach oferowanych usług serwisowych oraz usług wsparcia technicznego, o metodach płatności oraz opłatach za zmianę operatora i za zerwanie umowy. Wszystkie te informacje powinny być publikowane w łatwo dostępnej formie.
- Abonenci będą mieli prawo, bez ponoszenia kar, wycofać się z zawartych umów, w przypadku gdy operator zmieni warunki umowy. O wszelkich zmianach należy powiadamiać klientów z wyprzedzeniem nie krótszym niż jeden miesiąc.
- Użytkownik będzie miał prawo do zmiany operatora z zachowaniem dotychczasowego numeru telefonicznego, a czas aktywowania numeru u nowego operatora nie powinien być dłuższy niż jeden dzień po przeniesieniu.
- Czas trwania umów zawieranych między abonentami a przedsiębiorstwami nie może przekraczać 24 miesięcy, z tym że powinna być także dostępna opcja umowy na okres 12 miesięcy.

Charakterystyka zmian w dyrektywie ramowej i dyrektywach szczegółowych

Zmiany ram prawnych w stosunku do wniosków Komisji [15], [16] nie są znaczne i dotyczą przede wszystkim zapisów intencji prawodawcy w preambule dyrektywy w sprawie wspierania inwestycji oraz konkurencji infrastrukturalnej w sektorze komunikacji elektronicznej^①. Podstawowe kierunki zmian w dyrektywie ramowej [1] i powiązanych z nią dyrektywach szczegółowych [2], [3] zostały przyjęte zgodnie z wnioskami Komisji [15], [16]. Wprowadzone poprawki w dużej części dotyczą uzupełnień i korekty redakcyjnej tekstu.

Na podstawie analizy preambuły dyrektywy zmieniającej [6] oraz zawartych w tej dyrektywie zmianach dyrektywy ramowej można wyodrębnić następujące grupy zagadnień.

Utworzenie jednolitego rynku komunikacji elektronicznej w Unii Europejskiej. Jest to cel podstawowy, któremu jest podporządkowana większość wprowadzonych zmian, a w szczególności zapisy dotyczące uprawnień Komisji, wprowadzenia separacji funkcjonalnej jako środka zaradczego oraz zarządzania widmem radiowym.

Wzmocnienie pozycji regulatorów krajowych. Dyrektywa „Lepsze regulacje” [6] zawiera postanowienia, które z jednej strony wzmacniają pozycję regulatora krajowego wobec organów państwa oraz przedsiębiorstw telekomunikacyjnych, a z drugiej – poddają go zwiększonej kontroli przez Komisję przy ustalaniu środków zaradczych.

Zalecenia dotyczące działalności regulacyjnej. Wzmocniono środki oddziaływania regulacyjnego na zachowanie przedsiębiorstw telekomunikacyjnych o znaczącej pozycji rynkowej (SMP) w celu wsparcia konkurencji. Dotyczy to przede wszystkim dyrektywy o dostępie. Zalecenia dotyczące działalności regulatorów krajowych zmierzają do:

- lepszego skoordynowania stosowania regulacji *ex ante* w UE,
- stwarzania zachęt do efektywnych inwestycji oraz konkurencji,

^① Poprawka w sprawie prawa dostępu do internetu, która była przyczyną opóźnienia w przyjęciu noweli pakietu przez Parlament Europejski i Radę [12], bardziej odnosi się do podstawowych praw jednostki niż do regulacji rynku komunikacji elektronicznej.

- wzmocnienia środków oddziaływania regulacyjnego na przedsiębiorstwa telekomunikacyjne SMP w celu wsparcia konkurencji,
- uwzględniania opinii BEREC i Komisji oraz korzystania z pomocy BEREC.

Sprecyzowanie uprawnień Komisji związanych z wdrażaniem pakietu regulacyjnego 2009.

Ważną zmianą w uprawnieniach Komisji jest obowiązek uwzględniania opinii Organu Regulatorów BEREC przy przyjmowaniu zalecenia o rynkach właściwych, decyzji w sprawie określenia rynków ponadnarodowych oraz decyzji lub zalecenia w sprawie zharmonizowanego stosowania przepisów pakietu 2009. Oprócz tego Komisji przyznano prawo decyzji w sprawie zastosowania separacji funkcjonalnej jako środka regulacyjnego oraz opiniowania projektów środków zaradczych proponowanych przez regulatorów krajowych, a także uprawnienia do przyjmowania technicznych środków wykonawczych w celu uproszczenia i przyspieszenia postępowania, co stanowi realizację propozycji Komisji zawartych we wniosku [13], [15].

Stopniowe zmniejszanie zakresu regulacji sektorowych. Tym zaleceniem należy kierować się przy okresowych przeglądach pakietu regulacyjnego oraz przy analizie rynków regionalnych: na tych rynkach lub obszarach geograficznych, na których występuje skuteczna konkurencja w zakresie infrastruktury, należy rezygnować z nakładania obowiązków regulacyjnych. Na obecnym etapie zapisy te mają raczej charakter deklaracji intencji prawodawcy, a w mniejszym stopniu wpłyną na odejście od regulacji sektorowej.

Wprowadzenie skutecznej i skoordynowanej strategii zarządzania widmem radiowym w Unii Europejskiej. W celu zwiększenia elastyczności zarządzania widmem radiowym i umożliwienia użytkownikom wyboru najlepszych rozwiązań technicznych i usług do stosowania w pasmach częstotliwości radiowych, nowelizacja dyrektywy ramowej [1] oraz dyrektyw szczegółowych o dostępie [2] i zezwoleniach [3] wprowadza istotne zmiany w zarządzaniu widmem częstotliwości radiowych, nakazując udzielanie zezwoleń ogólnych z uwzględnieniem zasady neutralności technicznej i zasady neutralności usługowej. Dla bardziej efektywnego wykorzystania widma częstotliwości zezwolono na powstanie wtórnego rynku częstotliwości.

Stworzenie przyjaznego otoczenia dla działalności inwestycyjnej i rozwoju infrastruktury w sektorze komunikacji elektronicznej. Parlament Europejski poczynił znaczne wysiłki, aby, w ramach prawnych, wzmocnić proinwestycyjne i proinnowacyjne bodźce do działalności telekomunikacyjnej. W trakcie poszukiwania kompromisu i uzgodnień stanowisk Komisji, Parlamentu i Rady, pierwotne propozycje Parlamentu zostały wycofane lub uległy przeformułowaniu. W postaci końcowej dokumentów są one obecne przede wszystkim w preambule [6] i świadczą o intencjach prawodawców. Dopiero praktyka wykaże, czy są one dostatecznie skuteczne, aby spowodować znaczący wzrost i przyspieszenie tempa nowych inwestycji dla usług szerokopasmowego internetu.

Zapewnienie integralności i bezpieczeństwa sieci publicznych. Do dyrektywy ramowej wprowadzono specjalny rozdział dotyczący tej tematyki. Jest to zrozumiałe w świetle rosnącego znaczenia usług komunikacji elektronicznej dla gospodarki i życia społecznego.

Wspieranie użytkowników, a szczególnie użytkowników niepełnosprawnych. Wprowadzone zapisy mają zapewnić:

- respektowanie podstawowych praw i wolności osób fizycznych przy określaniu zasad dostępu użytkowników końcowych do usług i aplikacji przez sieć komunikacji elektronicznej lub korzystania z tych usług i aplikacji (ochrona prawa użytkownika do korzystania z internetu),

- wszystkim użytkownikom, w tym niepełnosprawnym użytkownikom końcowym, osobom starszym oraz użytkownikom o szczególnych potrzebach społecznych, łatwy dostęp do wysokiej jakości usług o przystępnych cenach,
- dostęp do informacji oraz korzystanie z aplikacji i usług.

Problematyka ochrony praw i interesu użytkowników końcowych jest szczegółowo ujęta w dyrektywach o usłudze powszechnej i o ochronie prywatności [7], [11].

Przystosowanie ram prawnych do nowych zjawisk na rynku. Dokonano zmian w definicjach w art. 2 dyrektywy ramowej, aby uwzględnić rozwój techniki i rynku oraz bardziej jednoznacznie sprecyzować używane pojęcia.

Uchylenie przestarzałych przepisów. Skreślono art. 27 *Środki tymczasowe* oraz załącznik I *Wykaz rynków, które winny być wymienione w pierwotnym zaleceniu Komisji w sprawie odnośnych rynków produktów i usług, o których mowa w art. 15*. Artykuł 4 dyrektywy zmieniającej [6] uchyła rozporządzenie (WE) nr 2887/2000.

Procedury „art. 7”, „art. 7a” oraz separacja funkcjonalna

Wśród zmian w dyrektywie ramowej [1] i dyrektywie o dostępie [2], do ważnych należy zaliczyć zmianę w procedurze „art. 7”, wprowadzenie procedury „art. 7a” oraz nowego środka zaradczego – separacji funkcjonalnej. Dalej będą one omówione bardziej szczegółowo.

Procedura „art. 7”. Procedura „art. 7” określa postępowanie przy definiowaniu rynków właściwych oraz wyznaczaniu przedsiębiorstwa SMP przez regulatora krajowego. Podobnie jak uprzednio, w pakiecie 2002 zapisy art. 7 *Konsolidacja rynku wewnętrznego w zakresie łączności elektronicznej* należy analizować łącznie z art. 15 i 16 dyrektywy ramowej oraz art. 5 i 8 dyrektywy o dostępie. Pakiet regulacyjny 2002 upoważnia Komisję Europejską do nadzorowania działalności regulacyjnej krajowych regulatorów rynku komunikacji elektronicznej w zakresie określonym art. 7 dyrektywy ramowej. W szczególności krajowy regulator ma obowiązek notyfikowania Komisji rezultatów analizy rynków właściwych wraz z informacją o wyznaczonych przedsiębiorstwach o znaczącej pozycji rynkowej na poszczególnych rynkach oraz proponowanych środkach zaradczych. Komisja może zgłosić skuteczny sprzeciw (*Commission veto decision*) wobec proponowanego określenia rynku właściwego oraz wyznaczenia przedsiębiorstwa SMP; jednak to prawo weta nie obejmuje projektów środków zaradczych, zgłoszonych przez regulatora krajowego.

Podstawowa zmiana w procedurze postępowania przy definiowaniu rynków oraz wyznaczaniu przedsiębiorstwa o znaczącej pozycji rynkowej polega na wprowadzeniu do procedury Organu Europejskich Regulatorów BEREC, który zgłasza uwagi i opiniuje niezależnie od Komisji propozycje regulatora krajowego. Opinie BEREC powinny być uwzględnione przy podejmowaniu ostatecznych decyzji zarówno przez regulatora krajowego, jak i przez Komisję:

„Krajowy organ regulacyjny uwzględni w jak największym stopniu uwagi innych krajowych organów regulacyjnych, BEREC i Komisji...” (art. 7 ust. 7);

„Przed wydaniem decyzji Komisja w jak największym stopniu uwzględni opinię BEREC.” (art. 7 ust. 5)

Procedura „art. 7a”. W nowym pakiecie regulacyjnym procedurę „art. 7” uzupełniono procedurą postępowania przy ustalaniu środków zaradczych proponowanych przez regulatora krajowego wobec przedsiębiorstwa SMP (art. 7a dyrektywy ramowej *Procedura dotycząca spójnego stosowania środ-*

ków naprawczych). Został on opracowany z inicjatywy Parlamentu Europejskiego [12] jako propozycja kompromisowa. Komisja bowiem chciała udzielenia jej prawa weta wobec projektów środków zaradczych zgłoszonych przez regulatora krajowego [9], [12], [13], [15].

Procedura „art. 7a” ma ważne znaczenie dla działalności regulatorów krajowych. Jak już wspomniano, w pakiecie regulacyjnym 2002 nie przewidziano prawa weta dla Komisji wobec projektów środków zaradczych, które zamierzał nałożyć regulator krajowy na przedsiębiorstwo o znaczącej pozycji rynkowej. Art. 7a upoważnia Komisję do oceniania tych zamierzeń i zgłaszania opinii, zastrzeżeń i zaleceń wobec nich, ale w ramach procedury współregulacji, która wymaga współpracy Komisji, BEREC oraz regulatora krajowego w przypadku zgłoszenia zastrzeżeń przez Komisję wobec propozycji regulatora krajowego. Regulator krajowy jest zobowiązany do uwzględnienia w jak największym stopniu opinii BEREC i Komisji przed podjęciem ostatecznej decyzji w sprawie projektowanego środka zaradczego. Dyrektywa zostawia mu trzy możliwości: wycofanie projektu, poddanie go zmianom z uwzględnieniem zgłoszonego zalecenia lub pozostawienie projektu bez zmian z jednoczesnym podaniem umotywowanego uzasadnienia.

Separacja funkcjonalna jako środek zaradczy (art. 13a dyrektywy o dostępie). Do ważnych zmian merytorycznych w dyrektywie o dostępie należą przepisy dotyczące nowego środka zaradczego w postaci separacji funkcjonalnej. Separacja funkcjonalna polega na tym, że od zintegrowanego pionowo operatora SMP wymaga się ustanowienia rozdzielonych operacyjnie jednostek organizacyjnych w celu zapewnienia w pełni równoważnych produktów dostępu wszystkim operatorom detalicznym, w tym jednostkom detalicznym, które należą do tego operatora. Oznacza to, że regulator krajowy za zgodą Komisji, może nałożyć na przedsiębiorstwo SMP zintegrowane pionowo obowiązek powierzenia działalności związanej z hurtowym oferowaniem produktów dostępu niezależnie działającej jednostce organizacyjnej. Taka jednostka dostarcza produkty i usługi dostępu wszystkim przedsiębiorstwom, także innym jednostkom organizacyjnym działającym w ramach spółki dominującej, w takich samych terminach, na tych samych warunkach – dotyczących między innymi poziomów cen i usług – oraz z użyciem tych samych systemów i procesów (art. 13a ust. 1 dyrektywy o dostępie). Stosowanie tego środka może być uzasadnione w wyjątkowych przypadkach i wyłącznie za zgodą Komisji. Zgodnie z art. 13a ust. 2, regulator krajowy powinien przedłożyć Komisji wniosek o wyrażenie zgody na zastosowanie separacji funkcjonalnej jako środka zaradczego. Wniosek taki powinien zawierać:

- dowody uzasadniające zastosowanie tego środka zaradczego z powodu występowania trwałych trudności z zapewnieniem skutecznej konkurencji i niemożności ich usunięcia w rozsądnym terminie;
- analizę spodziewanego wpływu separacji na organ regulacyjny, przedsiębiorstwo, w szczególności na pracowników oddzielnego przedsiębiorstwa i na całość sektora komunikacji elektronicznej, oraz na zachęty do inwestowania w tym sektorze;
- analizę spodziewanego wpływu separacji na konkurencję oraz wszelkich potencjalnych skutków dla konsumentów;
- dowód, że stanowiłoby to najskuteczniejszy sposób rozwiązania problemów związanych z konkurencją lub usunięcia zidentyfikowanych nieprawidłowości rynkowych.

W art. 13a ust. 3 wymieniono elementy, które mają występować w omawianym środku zaradczym. Przedsiębiorstwo SMP poddane obowiązkowej separacji funkcjonalnej może podlegać innym wymogom regulacyjnym przewidzianym w pakiecie 2009.

Inwestycyjne aspekty pakietu regulacyjnego 2009

Problematykę inwestycyjną w pakiecie regulacyjnym należy postrzegać w sposobie ujęcia otoczenia prawnego dla działalności inwestora na rynku komunikacji elektronicznej. Wprowadzanie nowej techniki i innowacji do infrastruktury i usług komunikacji elektronicznej wymaga określonych nakładów inwestycyjnych. Działalność inwestycyjna w sektorze komunikacji elektronicznej podlega ograniczeniom regulacyjnym *ex ante*, wynikającym z regulacji sektorowej, której zasady są obecnie ujęte w pakiecie 2002, a od czerwca 2011 r. – w pakiecie 2009.

Postanowienia pakietu 2002 oraz praktyka ich stosowania przedkładają konkurencję usługową (*Service-based Competition*) nad konkurencją infrastrukturalną (*Infrastructure-based Competition*). Bodźce proinwestycyjne są słabsze, gdyż zasady regulacji sieci zbudowanych w okresie monopolu są automatycznie – na zasadzie neutralności technicznej – rozciągane na sieci następnej generacji (*Next Generation Network – NGN*), w tym na sieci światłowodowe w płaszczyźnie dostępowej (*Next Generation Access Network – NGA*) [8]. W praktyce operator zasiedziały (operator o znaczącej pozycji rynkowej), podejmując działalność inwestycyjną, musi liczyć się z ograniczonymi możliwościami dysponowania efektami inwestycji we własnej działalności biznesowej, gdyż zostanie zobligowany do udostępnienia nowych urządzeń i sieci operatorom alternatywnym na regulowanych warunkach finansowych, zgodnie z art. 13 dyrektywy o dostępie [2]. Na niekorzyść inicjatyw inwestycyjnych wpływa również fakt, że za podstawę oceny skuteczności i poprawności polityki regulacyjnej przyjęto stopień zaspokojenia potrzeb oraz skalę zadowolenia użytkowników i konsumentów w perspektywie krótkookresowej, co skutkuje podporządkowaniem perspektywicznych potrzeb gospodarki doraźnym interesom uczestników rynku.

Tabl. 1. Inwestycje operatorów telekomunikacyjnych w Europie w latach 2005–2008 (mld euro)

Rok	2005		2006		2007		2008	
Inwestycje telekomunikacyjne ogółem	44,6		46,3		47,0		46,5	
	Operatorzy zasiedziali	Operatorzy alternatywni	Operatorzy zasiedziali	Operatorzy alternatywni	Operatorzy zasiedziali	Operatorzy alternatywni	Operatorzy zasiedziali	Operatorzy alternatywni
Inwestycje telekomunikacyjne	31,6	13,0	32,8	13,5	33,8	13,2	33,0	13,5
Inwestycje w telekomunikację stacjonarną	18,4	4,0	19,4	4,7	20,3	4,7	20,2	4,5
Inwestycje w telekomunikację ruchomą	13,1	9,0	13,4	8,8	13,5	8,5	12,8	9,0
Uwagi: Jako operatorów zasiedziały uwzględniono członków ETNO (<i>The European Telecommunications Network Operators' Association</i>). Obszar działalności inwestycyjnej obejmuje kraje, w których świadczą usługi operatorzy-członkowie ETNO. Opracowano na podstawie: <i>Facts & Figures about European Telecoms Operators</i> . 4 th edition, October 2009, ETNO, http://www.etno.be .								

Głównymi inwestorami w sektorze komunikacji elektronicznej są operatorzy zasiedziali. Jak widać z danych w tabl. 1 i 2, ich udział w inwestycjach telekomunikacyjnych przekracza 70%. Szczególnie znaczący jest ich udział w inwestycjach związanych z rozwojem telekomunikacji stacjonarnej – ponad 80%, co oznacza, że wydatkują oni ok. 4,5 razy więcej kapitału inwestycyjnego niż operatorzy alternatywni. Z tego względu analiza otoczenia prawnego działalności inwestycyjnej w sektorze komunikacji elektronicznej powinna przede wszystkim zwrócić uwagę na regulacje dotyczące działalności tych operatorów.

Tabl. 2. Inwestycje operatorów-członków ETNO w Unii Europejskiej oraz ich udział w inwestycjach w Europie w latach 2007–2008

Przeznaczenie inwestycji	Inwestycje w UE (mld euro)		Udział w inwestycjach według przeznaczenia	Udział w inwestycjach w Europie (%)	
	2007	2008		2007	2008
Inwestycje ogółem	32	30,2	Udział w inwestycjach telekomunikacyjnych	72,3	71,0
Inwestycje w telekomunikację stacjonarną	19,6	18,4	Udział w inwestycjach w telekomunikację stacjonarną	83,3	81,8
Inwestycje w telekomunikację ruchomą	12,3	11,9	Udział w inwestycjach w telekomunikację ruchomą	59,8	58,7
Patrz uwagi do tabl. 1.					

W przypadku przedsiębiorstw o znaczącej pozycji rynkowej szczególne znaczenie mają postanowienia dyrektywy o dostępie [2], a spośród nich następujące:

- Dopuszczalność nakładania obowiązków *ex ante* na operatorów SMP (motyw 14, art. 8).
- Obowiązek uwzględniania przez operatorów SMP uzasadnionych wniosków o dostęp i użytkowanie specyficznych elementów sieci oraz do urządzeń towarzyszących (art. 12.1).
- Obowiązek stosowania przez operatorów SMP jednakowych wymagań w stosunku do różnych przedsiębiorstw świadczących podobne usługi, w tym obowiązek świadczenia im usług i udostępniania informacji na takich samych warunkach i tej samej jakości jak te, które zapewniają własnym jednostkom lub partnerom (art. 10.2).
- Dopuszczalność regulacji określonych rynków, np. w odniesieniu do sieci szerokopasmowych (motyw 13), przy czym krajowe organy regulacyjne mogą zażądać od operatora SMP odpowiedniego dostosowania cen świadczonej usługi (art. 13.3).

Postanowienia te, łącznie z uprawnieniami regulatorów rynku komunikacji elektronicznej, ustanowionymi na mocy dyrektywy ramowej [1], w poważnym stopniu ograniczają dysponowanie własnym majątkiem przez przedsiębiorstwo SMP, co dotyczy zarówno sieci i urządzeń powstałych w okresie monopolu, jak i nowych inwestycji infrastrukturalnych. Stwarza to klimat niepewności biznesowej, co przekłada się na znaczną ostrożność przy podejmowaniu decyzji o budowie nowych sieci, jak np. sieci światłowodowych, które są bardzo kapitałochłonne i o znacznym ryzyku, z długoterminowym zwrotem zainwestowanego kapitału^①.

^① Cechą charakterystyczną pakietu 2002 jest to, że środki zaradcze nie pozostają w żadnym związku z wysokością nakładów kapitałowych ani ich przeznaczeniem w działalności operatora SMP. Motyw 7 dyrektywy o dostępie stwierdza, że nie wolno uzależniać praw biznesowych operatora od rozmiaru jego inwestycji w infrastrukturę. Brak natomiast zapisu o różnicowaniu środków zaradczych w zależności od innowacyjnego wkładu operatora SMP w rozwój ekonomiczno-społeczny kraju.

Przy ocenie pakietu 2002 i praktyki regulacyjnej zwraca się uwagę na następujące przesłanki o negatywnych skutkach dla działalności inwestycyjnej w sektorze komunikacji elektronicznej:

- niewłaściwą hierarchię czynników decydujących o nowych inwestycjach (niedocenie takich bodźców inwestycyjnych jak popyt, dążenie do przewagi konkurencyjnej, spodziewane korzyści, zróżnicowanie oferty rynkowej);
- nieuwzględnianie specyfiki dużych inwestycji (duża kapitałochłonność, długi okres amortyzacji, duże ryzyko inwestycyjne z powodu braku wiarygodnych danych co do skali popytu oraz opłacalności projektu inwestycyjnego);
- nieuwzględnianie w dostatecznym stopniu ryzyka inwestycyjnego i niewłaściwy sposób jego podziału między uczestnikami rynku.

Krytyczne opinie o pakiecie regulacyjnym 2002 zostały częściowo uwzględnione w pakiecie 2009. Pakiet ten zawiera nowe akcenty, które podkreślają znaczenie konkurencji infrastrukturalnej, zmniejszenie zakresu regulacji sektorowej *ex ante* ze szczególnym uwzględnieniem warunków dostępu do nowych sieci i urządzeń, ale jednocześnie umożliwiają nałożenie obowiązku separacji funkcjonalnej.

Bardzo aktywnym uczestnikiem w procesie nowelizacji pakietu 2002 był Parlament Europejski, który usiłował wprowadzić do regulacji zmiany, które by ograniczały lub łagodziły skutki automatyzmu regulacyjnego w przypadku realizacji nowych inwestycji światłowodowych [12]. Według opinii C. Trautmann, sprawozdawczynie w sprawie projektu dyrektywy „Lepsze regulacje”, wysiłki Parlamentu zmierzały do wprowadzenia systemu regulacyjnego, przyjaznego dla działalności inwestycyjnej. System taki powinien wspierać inwestycje w nowe sieci, a szczególnie w sieci światłowodowe i techniki bezprzewodowe, przez uwzględnianie ryzyka inwestycyjnego oraz okresu niezbędnego do zwrotu kapitału. Parlament zaleca wykorzystanie reguły podziału ryzyka inwestycyjnego między inwestorem a konkurentami występującymi z wnioskiem o dostęp do nowych sieci i urządzeń. Takie podejście jest niezbędne w obliczu występującego kryzysu finansowego i gospodarczego, gdyż rozwój nowoczesnych sieci we Wspólnocie – jako jeden z instrumentów przeciwdziałania jego skutkom – wymaga inwestycji około 300 mld euro. Wymienione cele zostały jedynie częściowo osiągnięte.

W preambule dyrektywy „Lepsze regulacje” [6] wymieniono cele bezpośrednio nawiązujące do problematyki inwestycyjnej w komunikacji elektronicznej; w szczególności należy:

- wspierać bodźce do inwestowania w nowe szybkie sieci z uwzględnieniem potrzeb mniej rozwiniętych regionów,
- zapewnić przewidywalność polityki regulacyjnej,
- wdrażać zasadę współużytkowania infrastruktury biernej w celu obniżenia kosztów nowych inwestycji,
- zapewnić inwestorom właściwy zwrotu kapitału przy ustalaniu polityki regulacyjnej wobec nowej inwestycji,
- zachować ostrożność w postępowaniu regulacyjnym wobec nowych inwestycji.

Jak widać, intencje organów kierowniczych UE są wyraźnie sformułowane: należy w większym niż dotychczas stopniu zwracać uwagę na inwestycyjne aspekty regulacji, tak aby wspierać konkurencję zarówno usługową, jak i infrastrukturalną w polityce regulacyjnej i działalności regulatorów. Jednak zmiany w postanowieniach dyrektywy ramowej i dyrektywy o dostępie nie są daleko idące, nie naruszają zasad dotychczas obowiązującego porządku prawnego. W pierwszym rządzie należy wymienić wprowadzenie do pakietu regulacyjnego 2009 nowego środka zaradczego w postaci separacji funkcjo-

nalnej operatora SMP (art. 13a dyrektywy o dostępie). Zasadność stosowania środka prawnego w postaci separacji funkcjonalnej jest kontestowana przez większość operatorów zasiedziających zarówno pod względem prawnym, jak i ekonomicznym^①. W szczególności, zwraca się uwagę na fakt, że to może spowodować negatywne skutki dla inwestycji operatora SMP, który straci bodźce i zainteresowanie do inwestowania w rozwój nowoczesnych światłowodowych sieci dostępowych; natomiast wydzielona jednostka organizacyjna, odpowiedzialna za sieć dostępową operatora SMP, nie będzie w stanie udźwignąć znacznych nakładów kapitałowych.

Postanowienia wiążące, wprowadzone do dyrektywy ramowej i dyrektywy o dostępie rozszerzają zbiór urządzeń i elementów infrastruktury, które mogą podlegać regulacji. Zmieniona definicja urządzeń towarzyszących w art. 2 lit. e, dyrektywy ramowej [1], [6] obejmuje „*między innymi budynki lub wejścia do budynków, okablowanie budynków, anteny, wieże i inne konstrukcje nośne, kanały, przewody, maszty, studzienki i szafki*”. W art. 2 lit. a dyrektywy o dostępie [2], [6] podano definicję dostępu obowiązującą przy nakładaniu obowiązków regulacyjnych:

"a) „dostęp” oznacza udostępnianie urządzeń lub usług innemu przedsiębiorstwu na określonych warunkach, na zasadzie wyłączności lub braku wyłączności, na potrzeby świadczenia usług łączności elektronicznej, w tym świadczenia za ich pomocą usług społeczeństwa informacyjnego lub usług nadawania treści. Obejmuje on między innymi: dostęp do elementów sieci i urządzeń towarzyszących, co może się wiązać z podłączeniem urządzeń za pomocą środków stacjonarnych lub niestacjonarnych (w szczególności obejmuje to dostęp do pętli lokalnej oraz urządzeń i usług niezbędnych do obsługi pętli lokalnej); dostęp do infrastruktury fizycznej, w tym budynków, kanałów i masztów; dostęp do odpowiednich systemów oprogramowania, w tym do systemów wsparcia operacyjnego; dostęp do systemów informacyjnych lub baz danych na potrzeby przygotowywania zamówień, dostaw, zamawiania, konserwacji i reklamacji oraz fakturowania; dostęp do translacji numerów lub systemów o równoważnych funkcjach; dostęp do sieci stacjonarnych i ruchomych, w szczególności na potrzeby roamingu; dostęp do systemów warunkowego dostępu na potrzeby usług telewizji cyfrowej oraz dostęp do sieciowych usług wirtualnych.”

Wprowadzone zmiany definicji wpływają na uprawnienia regulatora krajowego przy rozstrzygnięciu kwestii kolokacyjnych, związanych z realizacją art. 12 dyrektywy ramowej *Kolokacja oraz współużytkowanie elementów sieci i urządzeń towarzyszących przez podmioty udostępniające sieci łączności elektronicznej*. Przepisy tego artykułu mają zastosowanie wobec wszystkich operatorów. W szczególności regulator może narzucić współużytkowanie „*budynków, wejść do budynków, okablowania budynków, masztów, anten, wież i innych konstrukcji nośnych, kanałów, przewodów, studzienek, szafek*” (ust. 1), a także, zgodnie z ust. 2, ma prawo do „*nałożenia obowiązku udostępniania okablowania wewnątrz budynków lub okablowania na odcinku do pierwszego punktu koncentracji lub dystrybucji, jeżeli znajduje się on poza budynkiem, na posiadacza praw, o których mowa w ust. 1, i/lub na właściciela takiego okablowania, jeżeli jest to uzasadnione faktem, że powielanie takiej infrastruktury byłoby niewydajne ekonomicznie lub fizycznie niewykonalne. Tego typu ustalenia dotyczące współużytkowania lub koordynacji mogą obejmować przepisy dotyczące rozkładania kosztów współużytkowania urządzeń lub nieruchomości dostosowane w razie potrzeby do stopnia ryzyka.*”

Na uwagę zasługują zmiany wprowadzone do art. 8 dyrektywy ramowej. Ich treść odzwierciedla intencje odpowiednich motywów preambuły dotyczące przewidywalności regulacyjnej, podejścia do nowych inwestycji oraz promowania konkurencji infrastrukturalnej w sektorze komunikacji elektronicznej.

^① Zob. np. „ETNO Reflection Document on a functional separation remedy in telecoms”. ETNO RD265 (2007/06).

Warto przytoczyć wybrane sformułowania art. 8 ust. 5:

"5. W dążeniu do osiągnięcia założeń polityki, o których mowa w ust. 2, 3 i 4, krajowe organy regulacyjne stosują obiektywne, przejrzyste, niedyskryminacyjne i proporcjonalne zasady regulacyjne, w tym celu między innymi:

d) promując efektywne inwestycje i innowacje w zakresie nowej i rozszerzonej infrastruktury, w tym poprzez zagwarantowanie, że każdy przypadek obowiązku udzielenia dostępu uwzględnia ryzyko, jakie ponoszą inwestujące przedsiębiorstwa, oraz poprzez zezwolenie, aby różne porozumienia o współpracy między inwestorami a stronami zwracającymi się o dostęp stanowiły dywersyfikację ryzyka inwestycyjnego przy zapewnieniu utrzymania konkurencji na rynku i zasady niedyskryminacji;

e) w należyłym stopniu uwzględniając warunki związane z konkurencją i konsumentami, które występują w różnych obszarach geograficznych na terytorium danego państwa członkowskiego;"

W przytoczonym tekście jest zawarte zezwolenie na odejście od ujednoliconego traktowania umów o dostęp do nowej infrastruktury w kwestii podziału ryzyka inwestycyjnego, a także umożliwiono odrębne traktowanie przypadków inwestycji na terenach słabo zaludnionych, obarczonych szczególnie wysokim ryzykiem i często ekonomicznie nieopłacalnych.

Z problematyką inwestycyjną wiążą się jeszcze inne zmiany, które wprowadzono do dyrektywy o dostępie. Zapis w art. 5 ust. 1 akapit pierwszy zaleca, aby regulatorzy krajowi, przy wykonywaniu zadań regulacyjnych związanych z zapewnieniem dostępu i wzajemnych połączeń, promowali wydajność, zrównoważoną konkurencję, efektywne inwestycje i innowacje, dbając przy tym o maksymalne korzyści dla użytkowników końcowych. Do art. 12 ust. 2 wprowadzono zapisy dotyczące ochrony konkurencji infrastrukturalnej. Zaznaczono, że przy nakładaniu obowiązków wynikających z celów określonych w art. 8 dyrektywy ramowej, regulatorzy biorą pod uwagę m.in. „wstępną inwestycję właściciela urzędu, przy uwzględnieniu wszelkich poczynionych inwestycji publicznych i ryzyka związanego z inwestycją” oraz „potrzebę ochrony długoterminowej konkurencji, w szczególności konkurencji opartej na infrastrukturze”. Do art. 13 ust. 1 wprowadzono zapis wyraźnie nawiązujący do problematyki inwestycyjnej, w tym kwestii ryzyka: „W celu zachęcenia operatorów do inwestowania, w tym również w sieci nowej generacji, krajowe organy regulacyjne biorą pod uwagę dokonane przez operatora inwestycje oraz umożliwiają mu uzyskanie zwrotu stosownej części zainwestowanego kapitału, uwzględniając wszelkie ryzyko typowe dla konkretnego nowego przedsięwzięcia inwestycyjnego.”

Wpływ omówionych postanowień dyrektywy ramowej i dyrektywy o dostępie na działalność inwestycyjną operatorów będzie zależał w dużym stopniu od ich interpretacji i wytycznych, które opracuje i wdroży Komisja Europejska przy współpracy z reprezentacją regulatorów krajowych BEREC. Z formalnego punktu widzenia, również w pakiecie 2002 są zapisy korzystne dla inwestorów, łagodzące obawy przed podejmowaniem ryzyka inwestycyjnego, z tym że w praktyce miały one znaczenie marginalne.

Również dotychczasowa działalność Europejskiej Grupy Regulatorów ERG przyczynia się do ostrożnej oceny wagi proinwestycyjnych postanowień zawartych w pakiecie 2009. W dokumencie *“The approach to appropriate remedies in the ECNS regulatory framework”*^①, ERG przedstawia interpretację postanowień pakietu 2002 w odniesieniu do regulacji wyłaniających się rynków i nowej infrastruktury. W opinii ERG postanowienia pakietu 2002 obowiązują również w odniesieniu do perspektywicznych rynków i infrastruktur, zaniechanie zaś regulacji *ex ante* może mieć miejsce tylko w przypadku świadczenia nowych usług w nowej infrastrukturze.

^① Revised Draft ERG Common Position, Version prepared for public consultation, ERG (05) 70 rev 1, November 2005.

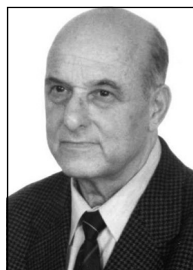
Kończąc należy zauważyć, że w wyniku nowelizacji podstawowe zasady regulacji działalności na rynku komunikacji elektronicznej nie uległy istotnym zmianom. W dalszym ciągu obowiązuje regulacja sektorowa *ex ante*, której realizacja jest oparta na następujących przesłankach podstawowych [8], [9], [13]: bliska perspektywa osiągania celów regulacji, automatyzm regulacyjny (niedostateczna elastyczność systemu regulacyjnego), nadrzędność zasady neutralności technicznej oraz test 3 kryteriów.

Bibliografia

- [1] Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 *on a common regulatory framework for electronic communications networks and services (Framework Directive)*. OJ L 108, 24.04.2002, pp. 33–50
- [2] Directive 2002/19/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 *on access to, and interconnection of, electronic communications networks and associated facilities (Access Directive)*. OJ L 108, 24.04.2002, pp. 7–20
- [3] Directive 2002/20/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 *on the authorisation of electronic communications networks and services (Authorisation Directive)*. OJ L 108, 24.04.2002, pp. 21–32
- [4] Directive 2002/22/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 *on universal service and users' rights relating to electronic communications networks and services (Universal Service Directive)*. OJ L 108, 24.04.2002, pp. 51–77
- [5] Directive 2002/58/EC of the European Parliament and of the Council of 12 July 2002 *concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications)*. OJ L 201, 31.07.2002, pp. 37–47
- [6] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/140/WE z dnia 25 listopada 2009 r. *zmieniająca dyrektywy 2002/21/WE w sprawie wspólnych ram regulacyjnych sieci i usług łączności elektronicznej, 2002/19/WE w sprawie dostępu do sieci i usług łączności elektronicznej oraz wzajemnych połączeń oraz 2002/20/WE w sprawie zezwoleń na udostępnienie sieci i usług łączności elektronicznej* (Tekst mający znaczenie dla EOG). Dz. U. UE L 337, 18.12.2009, s. 37–69
- [7] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/136/WE z dnia 25 listopada 2009 r. *zmieniająca dyrektywę 2002/22/WE w sprawie usługi powszechnej i związanych z sieciami i usługami łączności elektronicznej praw użytkowników, dyrektywę 2002/58/WE dotyczącą przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze łączności elektronicznej oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 w sprawie współpracy między organami krajowymi odpowiedzialnymi za egzekwowanie przepisów prawa w zakresie ochrony konsumentów* (Tekst mający znaczenie dla EOG). Dz. U. UE L 337, 18.12.2009, s. 11–36
- [8] Kamiński F., *Oddziaływanie regulacji konkurencji na nowe inwestycje oraz strukturę rynku komunikacji elektronicznej*. Telekomunikacja i Techniki Informacyjne, 2006, nr 3–4, s. 19–43
- [9] Kamiński F.: *Propozycje reform regulacyjnych 2007 w sektorze komunikacji elektronicznej Unii Europejskiej*, Telekomunikacja i Techniki Informacyjne, 2008, nr 1–2, s. 20–50

- [10] Kamiński F., *Nowelizacja pakietu regulacyjnego dla rynku komunikacji elektronicznej Unii Europejskiej – Organ Europejskich Regulatorów Łączności Elektronicznej (BEREC)*. Biuletyn Informacyjny IŁ-PIB, 2009, nr 1, <http://www.itl.waw.pl/publ/biuletyn/>
- [11] Kamiński F., *Nowelizacja pakietu regulacyjnego dla rynku komunikacji elektronicznej Unii Europejskiej – usługa powszechna i ochrona prywatności*. Biuletyn Informacyjny IŁ-PIB, 2009, nr 2, <http://www.itl.waw.pl/publ/biuletyn/>
- [12] Kamiński F., *Nowelizacja pakietu regulacyjnego dla rynku komunikacji elektronicznej Unii Europejskiej – ramy prawne, dostęp i zezwolenia*. Biuletyn Informacyjny IŁ-PIB, 2010, nr 1, <http://www.itl.waw.pl/publ/biuletyn/>
- [13] Komunikat Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów: *Sprawozdanie na temat wyników przeglądu unijnych ram regulacyjnych sieci i usług łączności elektronicznej zgodnie z dyrektywą 2002/21/WE oraz Streszczenie propozycji reform z 2007 r.* KOM(2007) 696 wersja ostateczna, Bruksela, dnia 13.11.2007, http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecomm
- [14] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1211/2009 z dnia 25 listopada 2009 r. *ustanawiające Organ Europejskich Regulatorów Łączności Elektronicznej (BEREC) oraz Urząd* (Tekst mający znaczenie dla EOG). Dz. U. UE L 337, 18.12.2009, s. 1–10
- [15] Wniosek: *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniająca dyrektywy 2002/21/WE w sprawie wspólnych ram regulacyjnych sieci i usług łączności elektronicznej, 2002/19/WE w sprawie dostępu do sieci łączności elektronicznej oraz wzajemnych połączeń i 2002/20/WE w sprawie zezwoleń na udostępnienie sieci i usług łączności elektronicznej* (przedstawiona przez Komisję), {SEK(2007) 1472}, {SEK(2007) 1473}, KOM(2007) 697 wersja ostateczna, Bruksela, dnia 13.11.2007, http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecomm
- [16] Zmieniony wniosek: *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniająca dyrektywy 2002/21/WE w sprawie wspólnych ram regulacyjnych sieci i usług łączności elektronicznej, 2002/19/WE w sprawie dostępu do sieci łączności elektronicznej oraz wzajemnych połączeń i 2002/20/WE w sprawie zezwoleń na udostępnienie sieci i usług łączności elektronicznej* (przedstawiona przez Komisję), 2007/0247 (COD), KOM(2008) 724 wersja ostateczna, Bruksela, dnia 6.11.2008, http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecomm

Franciszek Kamiński

Doc. dr hab. inż. Franciszek Kamiński (1930) – absolwent Wydziału Łączności Politechniki Warszawskiej (1956); pracownik naukowy Instytutu Tele- i Radiotechnicznego, PAN oraz Instytutu Łączności w Warszawie (od 1985); autor licznych publikacji; zainteresowania naukowe: synteza układów biernych, filtry elektromechaniczne oraz problemy funkcjonowania rynku telekomunikacyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem regulacji Unii Europejskiej.

e-mail: F.Kaminski@itl.waw.pl